

سند تفصیلی برنامه ششم
اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
استان گیلان
فرابخش بهره‌وری

سرآغاز

بهره وری مفهومی است که ترکیبی از کارایی و اثر بخشی را نشان می‌دهد. بهره وری یک ویژگی رفتاری است که بر بهینه‌سازی ارتباط و تعامل عوامل درونی و بیرونی تکیه دارد. حیاتی بودن دستیابی به بهره وری از آن جا ناشی می‌شود که به ساده‌ترین بیان، با افزایش بهره وری، بدون افزودن بر مقدار عوامل در تولید یا در فعالیت‌ها، حاصل و دستاورد تولید یا فعالیت افزوده می‌شود. به این ترتیب، با اصلاح چیدمان عوامل تولید، به دلیل بهبود فنی یا انجام اصلاحات در زنجیره ی تجهیز یا افزایش مهارت بازدهی عوامل تولید، می‌توان به مقدار بیشتری حاصل یا دستاورد رسید. در همین راستا، بسیاری از اقتصاد دانان، بهره وری را کلید رشد دراز مدت اقتصاد محسوب می‌کنند (سند مفهومی برنامه ی جامع بهره وری کشور، سازمان ملی بهره وری ایران، ۱۳۹۳). بر مبنای تعریف کامل‌تر بهره وری، بهره وری تنها یک معیار و مقیاس برای تولید نیست بلکه معیاری برای تنویر و تبیین این موضوع است که منابع تا چه میزان به خوبی و کفایت با هم ترکیب شده و مورد استفاده قرار گرفته‌اند تا به دستاوردها و اثرات مورد نظر برسیم.

۱- بررسی عملکرد گذشته و تبیین وضعیت موجود بهره وری استان

۱-۱- بررسی وضعیت بهره وری در کل اقتصاد و بخش‌های نه گانه

به منظور بررسی وضعیت بهره وری نیروی کار اطلاعات و آمارهای موجود از نتایج حساب های منطقه ای مرکز آمار ایران شامل: ارزش افزوده بخش ها، جبران خدمت و تعداد شاغلین

هر یک از بخش‌ها استخراج و محاسبات مربوط به شاخص‌های بهره‌وری نیروی کار انجام شد.

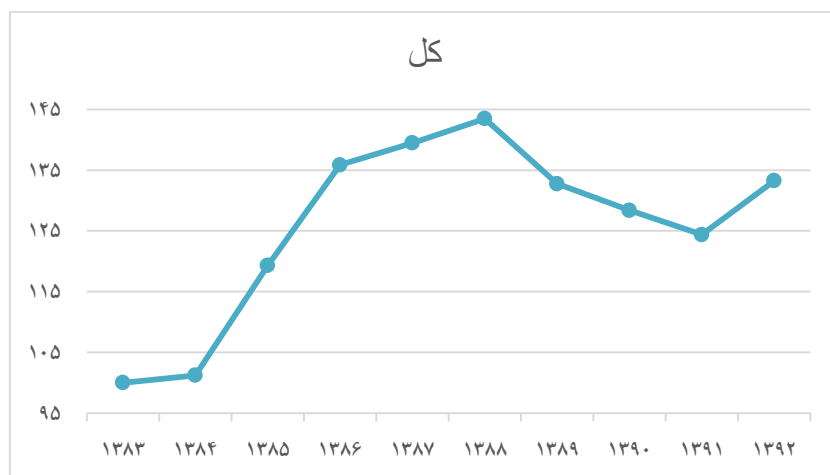
نتایج بررسی و محاسبات انجام شده در خصوص شاخص بهره‌وری نیروی کار در کل اقتصاد و بخش‌های نه‌گانه در جدول شاخص بهره‌وری نیروی کار به همراه متوسط رشد در برنامه چهارم و پنجم و سال‌های برنامه پنجم (جدول ۱) ارائه می‌شود.

جدول ۱- شاخص بهره‌وری نیروی کار در استان گیلان طی سال‌های برنامه چهارم و پنجم

ردیف	عنوان شاخص / هدف کمی	واحد سنجش	سال‌های برنامه چهارم		رشد / متوسط دوره برنامه چهارم (درصد)	سال‌های برنامه پنجم			رشد / متوسط دوره برنامه پنجم (درصد)
			۱۳۸۴	۱۳۸۹		۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	
۱	کل اقتصاد	۱۰۰=۱۳۸۳	۱۰۱,۲	۱۳۲,۷	۵,۵۸	۱۲۸,۴	۱۲۴,۴	۱۳۳,۳	۰,۷۵
۲	کشاورزی		۹۹,۶	۹۷,۵	-۰,۴۲	۸۶,۴	۱۰۶,۹	۱۳۰,۸	۸,۶۵
۳	نفت و گاز		-	-	-	-	-	-	-
۴	صنعت		۱۰۲,۶	۱۶۰,۳	۹,۲۳	۱۵۵,۱	۱۷۴,۱	۲۱۷,۷	۷,۰۲
۵	معادن		۷۸,۲	۹۳,۸	۳,۷۱	۶۲,۱	۶۵,۱	۶۵,۸	۱,۱۵
۶	حمل و نقل		۹۵,۱	۱۸۵,۶	۱۴,۳	۱۹۷	۱۹۱	۱۹۶,۳	-۰,۰۸
۷	ارتباطات		۸۳,۸	۱۲۷,۵	۸,۷۷	۸۵,۲	۸۲,۱	۵۹,۶	-۶,۹
۸	آب و برق و گاز		۸۴,۹	۱۶۳,۷	۱۴,۱	۳۳۷,۸	۲۱۵,۵	۲۱۴,۳	-۲,۰۶
۹	ساختمان		۱۰۹,۱	۱۵۳,۹	۷,۱۲	۱۵۴,۸	۹۲,۷	۱۲۴,۶	-۴,۲۵
۱۰	سایر		۱۰۲,۶	۱۳۱,۲	۵,۰۳	۱۲۲,۸	۱۱۷,۵	۱۱۵,۶	-۱,۲

۱-۱-۱- کل اقتصاد

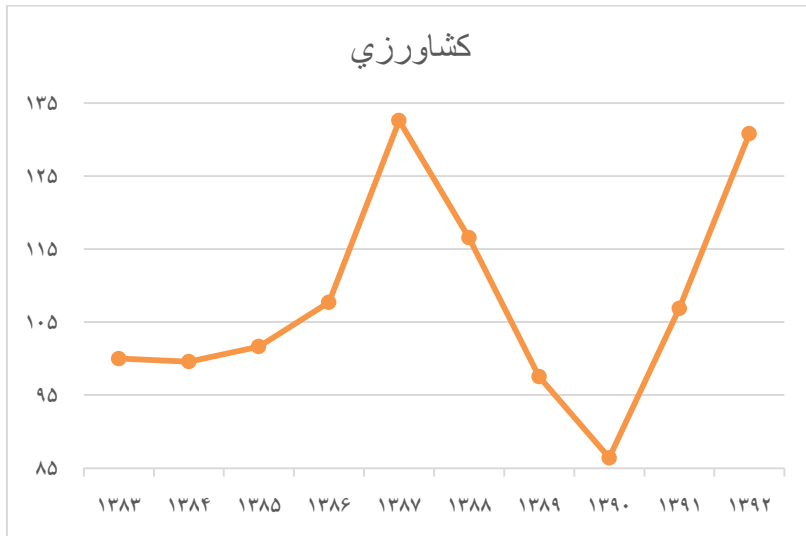
بر اساس نتایج جدول ۱، بهره‌وری نیروی کار کل اقتصاد استان در برنامه چهارم توسعه و در فاصله سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۹ به ترتیب ۱۰۱/۲۲ و ۱۳۲/۷۷ درصد بوده است؛ این امر بدان معنی است که متوسط رشد سالیانه دوره در سال‌های برنامه چهارم ۵/۵۸ درصد بوده است که این موضوع بیانگر روند افزایشی رشد در این شاخص می‌باشد. همچنین درصد بهره‌وری کل نیروی کار استان گیلان در سال‌های ۱۳۹۰، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ به ترتیب برابر ۱۲۸/۳۷، ۱۲۴/۳۷ و ۱۳۳/۲۶ و متوسط رشد بهره‌وری در سال‌های برنامه پنجم ۰/۷۵ درصد برآورد شده است و این بدان معنی است که متوسط رشد دوره در سال‌های برنامه پنجم نسبت به برنامه چهارم توسعه روند کاهشی است.

نمودار ۱-۱

۲-۱-۱- بخش کشاورزی

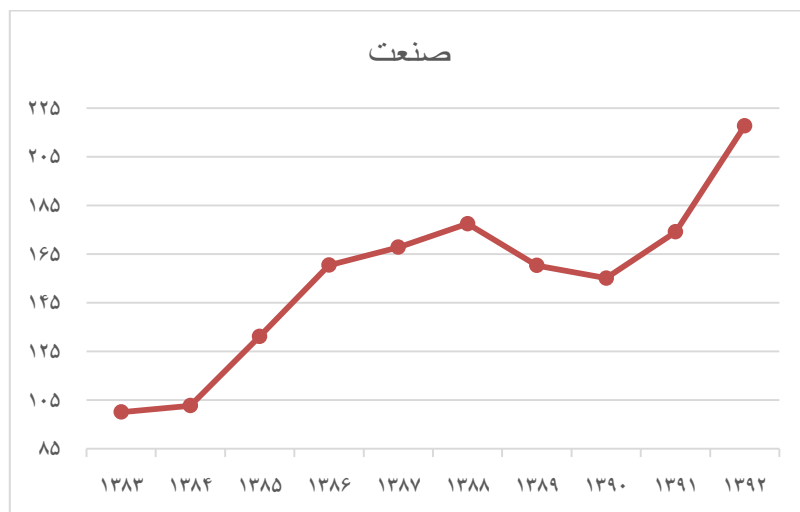
بر اساس نتایج جدول ۱، بهره وری نیروی کار بخش کشاورزی استان در برنامه چهارم توسعه و در فاصله سال های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۹ به ترتیب ۹۹/۶ و ۹۷/۵۳ درصد بوده است. این بدان معنی است که متوسط رشد سالیانه ی دوره در سال های برنامه چهارم ۰/۴۲- درصد بوده است که بیان گر روند کاهشی رشد در این شاخص می باشد. همچنین درصد بهره وری نیروی کار بخش کشاورزی استان در سال های ۱۳۹۰، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ به ترتیب برابر ۸۶/۴۲، ۱۰۶/۸۹ و ۱۳۰/۸۲ و متوسط رشد بهره وری در سال های برنامه پنجم ۸۲/۶۵ درصد برآورد شده است؛ یعنی متوسط رشد سالیانه دوره در سال های برنامه پنجم نسبت به برنامه چهارم توسعه روند افزایشی دارد.

نمودار ۲-

۳-۱-۱- بخش صنعت

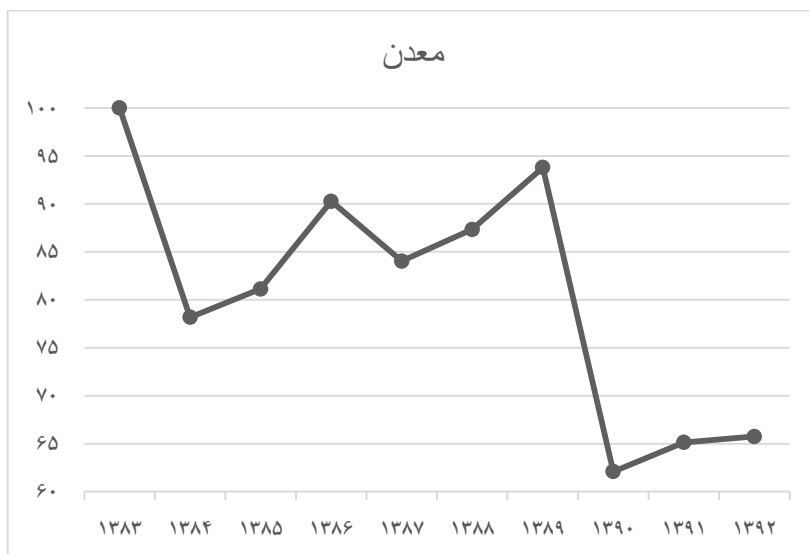
بر اساس نتایج جدول ۱، بهره وری نیروی کار بخش صنعت استان در برنامه چهارم توسعه و در فاصله سال های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۹ به ترتیب ۱۰۲/۶۲ و ۱۶۰/۳۱ درصد بوده است یعنی متوسط رشد سالیانه دوره در سال های برنامه چهارم ۹/۳۳ درصد بوده است که بیانگر روند افزایشی رشد در این شاخص می باشد. همچنین درصد بهره وری نیروی کار بخش صنعت استان در سال های ۱۳۹۰، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ به ترتیب برابر ۱۵۵/۰۷، ۱۷۴/۰۸ و ۲۱۷/۷۰ و متوسط رشد بهره وری در سال های برنامه پنجم ۷/۰۲ درصد برآورد شده است و این بدان معناست که متوسط رشد سالیانه ی دوره در سال های برنامه پنجم نسبت به برنامه چهارم توسعه روند کاهشی دارد.

نمودار ۳-

۴-۱-۱- بخش معدن

بر اساس نتایج جدول ۱، بهره‌وری نیروی کار بخش معدن استان در برنامه چهارم توسعه و در فاصله سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۹ به ترتیب ۷۸/۱۸ و ۹۳/۸۰ درصد بوده است یعنی متوسط رشد سالیانه دوره در سال‌های برنامه چهارم ۳/۷۱ درصد بوده است که بیانگر روند افزایشی رشد در این شاخص می‌باشد. همچنین درصد بهره‌وری نیروی کار بخش معدن استان در سال‌های ۱۳۹۰، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ به ترتیب برابر ۶۲/۰۹، ۶۵/۱۳ و ۶۵/۷۵ و متوسط رشد بهره‌وری در سال‌های برنامه پنجم ۱/۱۵ درصد برآورد شده است یعنی متوسط رشد دوره در سال‌های برنامه پنجم نسبت به برنامه چهارم توسعه روند کاهشی دارد.

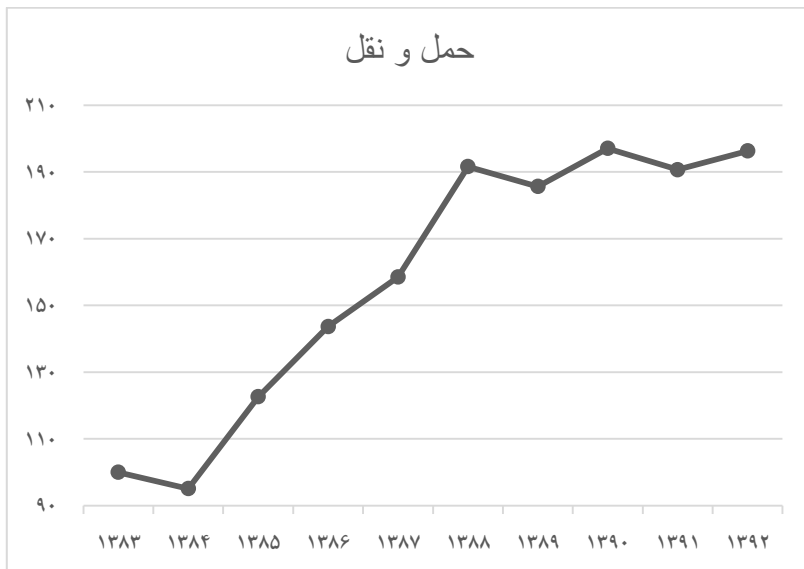

نمودار ۴-

۵-۱-۱- بخش حمل و نقل

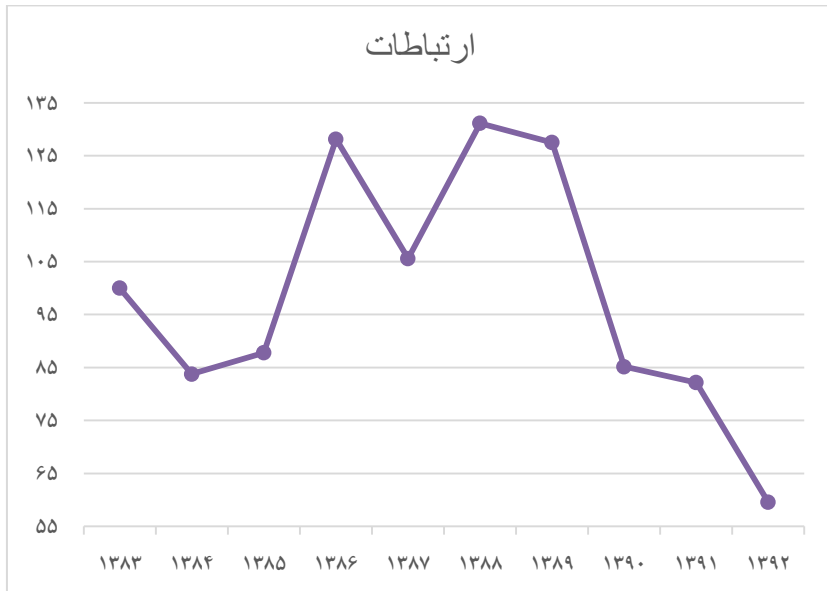
بر اساس نتایج جدول ۱، بهره‌وری نیروی کار بخش حمل و نقل استان در برنامه چهارم توسعه و در فاصله سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۹ به ترتیب ۹۵/۱۰ و ۱۸۵/۶۵ درصد بوده است یعنی متوسط رشد سالیانه‌ی دوره در سال‌های برنامه چهارم ۱۴/۳۱ درصد بوده است که بیانگر روند افزایشی رشد در این شاخص می‌باشد. همچنین درصد بهره‌وری نیروی کار بخش حمل و نقل استان در سال‌های ۱۳۹۰، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ به ترتیب برابر ۱۹۷/۰۸، ۱۹۰/۷۰ و ۱۹۶/۳۰ و متوسط رشد بهره‌وری در سال‌های برنامه پنجم ۰/۰۸- درصد برآورد شده است که نشان می‌دهد متوسط رشد سالیانه دوره در سال‌های برنامه پنجم نسبت به برنامه چهارم توسعه روند کاهشی دارد.

نمودار ۵-

۶-۱-۱- بخش ارتباطات

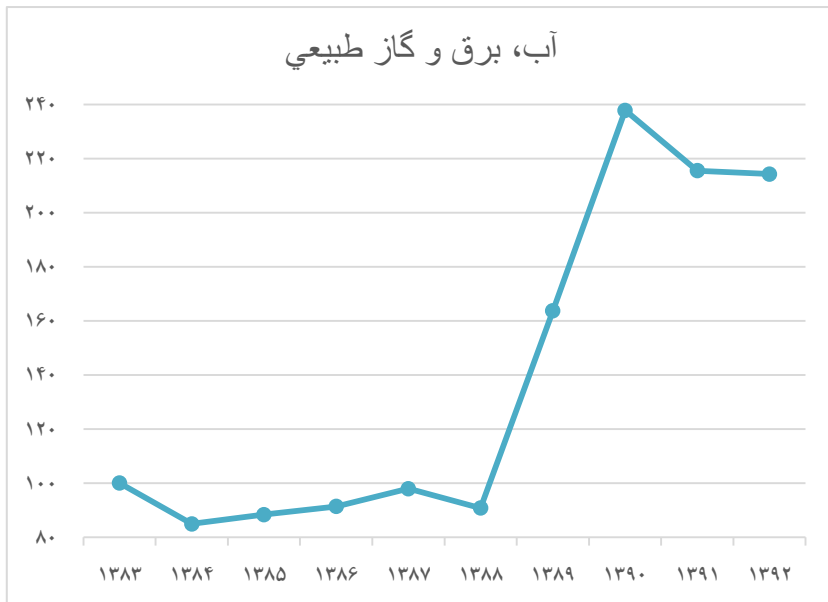
بر اساس نتایج جدول ۱، بهره‌وری نیروی کار بخش ارتباطات استان در برنامه چهارم توسعه و در فاصله سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۹ به ترتیب ۸۳/۷۷ و ۱۲۷/۵۱ درصد بوده است یعنی متوسط رشد دوره در سال‌های برنامه چهارم ۸/۷۷ درصد بوده است که بیانگر روند افزایشی رشد در این شاخص می‌باشد. همچنین درصد بهره‌وری نیروی کار بخش ارتباطات استان در سال‌های ۱۳۹۰، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ به ترتیب برابر ۸۵/۱۵، ۸۲/۱۵ و ۵۹/۵۷ و متوسط رشد بهره‌وری در سال‌های برنامه پنجم ۶۰/۹۰- درصد برآورد شده است که نشان می‌دهد متوسط رشد سالیانه دوره در سال‌های برنامه پنجم نسبت به برنامه چهارم توسعه روند کاهشی دارد.

نمودار ۶-

۷-۱-۱- بخش آب و برق و گاز طبیعی

بر اساس نتایج جدول ۱، بهره‌وری نیروی کار بخش آب و برق و گاز استان در برنامه چهارم توسعه و در فاصله‌ی سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۹ به ترتیب ۸۴/۹۲ و ۱۶۳/۷۰ درصد بوده است این بدان معناست که متوسط رشد سالیانه دوره در سال‌های برنامه چهارم ۱۴/۰۳ درصد بوده است که بیان‌گر روند افزایشی رشد در این شاخص می‌باشد. همچنین درصد بهره‌وری نیروی کار بخش آب و برق و گاز استان در سال‌های ۱۳۹۰، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ به ترتیب برابر ۲۳۷/۸۱، ۲۱۵/۵۳ و ۲۱۴/۲۷ و متوسط رشد بهره‌وری در سال‌های برنامه پنجم ۲/۰۶- درصد برآورد شده است یعنی متوسط رشد سالیانه دوره در سال‌های برنامه پنجم نسبت به برنامه چهارم توسعه روند کاهشی دارد.

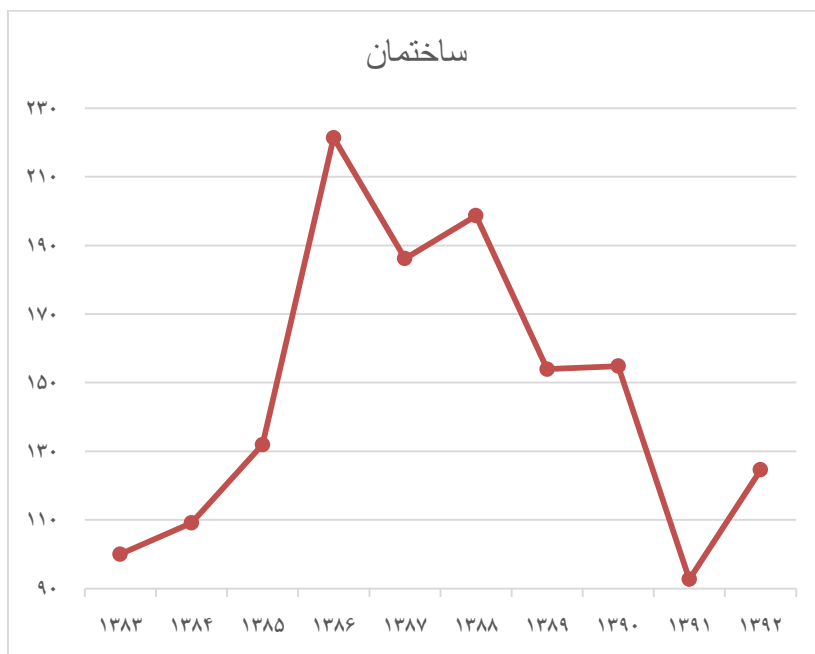

نمودار ۷-

۸-۱-۱- بخش ساختمان

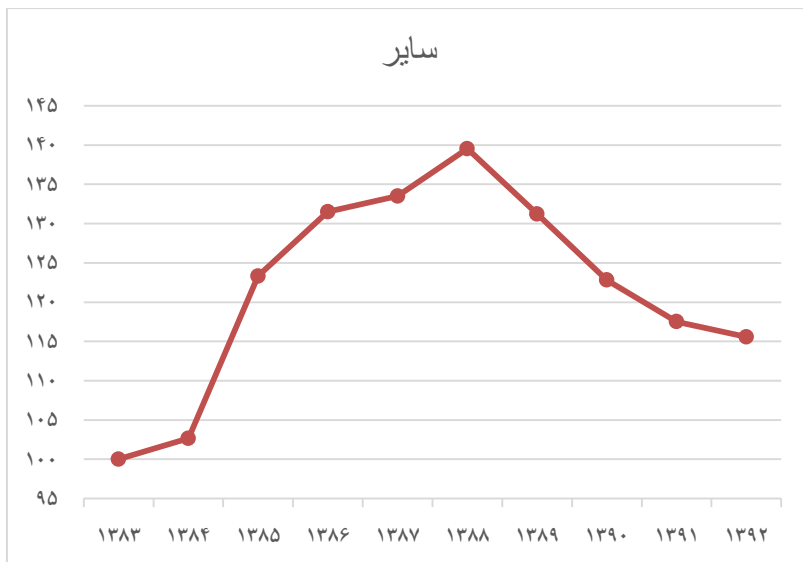
بر اساس نتایج جدول ۱، بهره‌وری نیروی کار بخش ساختمان استان در برنامه چهارم توسعه و در فاصله سال‌های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۹ به ترتیب ۱۰۹/۱۲ و ۱۵۳/۹۱ درصد بوده است یعنی متوسط رشد سالیانه دوره در سال‌های برنامه چهارم ۷/۱۲ درصد بوده است که بیان‌گر روند افزایشی رشد در این شاخص می‌باشد. همچنین درصد بهره‌وری نیروی کار بخش ساختمان استان در سال‌های ۱۳۹۰، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ به ترتیب برابر ۱۵۴/۸۲، ۹۲/۶۸ و ۱۲۴/۵۸ و متوسط رشد سالیانه بهره‌وری در سال‌های برنامه پنجم ۴/۲۵- درصد برآورد شده است که حاکی از روند کاهشی متوسط رشد دوره در سال‌های برنامه پنجم نسبت به برنامه چهارم توسعه است.

نمودار ۸-

۹-۱-۱- بخش سایر

بر اساس نتایج جدول ۱، بهره وری نیروی کار بخش سایر استان در برنامه چهارم توسعه و در فاصله سال های ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۹ به ترتیب ۱۰۲/۶۶ و ۱۳۱/۲۲ درصد بوده است یعنی متوسط رشد سالیانه دوره در سال های برنامه چهارم ۵/۰۳ درصد بوده است که بیانگر روند افزایشی رشد در این شاخص می باشد. همچنین درصد بهره وری نیروی کار بخش سایر استان در سال های ۱۳۹۰، ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ به ترتیب برابر ۱۲۲/۸۱، ۱۷۷/۵۱ و ۱۱۵/۵۶ و متوسط رشد سالیانه بهره وری در سال های برنامه پنجم ۱/۲۱- درصد برآورد شده است که حاکی از روند کاهشی متوسط رشد سالیانه دوره در سال های برنامه پنجم نسبت به برنامه چهارم توسعه است.

نمودار ۹-

۱-۲- تنگناها و چالش‌ها بخش بهره‌وری استان

- ۱- پایین بودن انباشت سرمایه انسانی کارآمد و عدم استفاده مناسب از آن در فرآیند تولید
- ۲- انعطاف ناپذیری بازار کار
- ۳- فقدان ارتباط لازم بین حقوق و دستمزد با بهره‌وری
- ۴- ناهماهنگی و عدم انطباق بین نوع شغل و مهارت نیروی کار
- ۵- وجود نیروی انسانی مازاد در برخی فعالیت‌های تولیدی
- ۶- کمبود انگیزه در نیروی کار به منظور انجام کار مفیدتر، ابداع، خلاقیت و نوآوری

۲- برنامه راهبردی بخش بهره‌وری استان گیلان

۲-۱- اهداف کلی و راهبردهای بخش بهره‌وری استان گیلان

اهداف کلی	راهبردهای دستیابی به اهداف کلی	ردیف
ارتقاء بهره وری عوامل تولید	ایجاد و تقویت زیرساخت ها، نهادها و ارتقای عوامل تولید با تاکید بر دانش و فناوری	۱
	بهبود محیط کسب و کار و تقویت رقابت پذیری	

۲-۲- اهداف کمی

متوسط رشد سالانه برنامه ششم (درصد)	وضعیت در پایان سال های		واحد متعارف	هدف کمی	ردیف
	۱۳۹۹	۱۳۹۴			
۳٫۹	۱۲۱	۱۰۰	-	بهره وری نیروی کار	۱

۲-۳- راهبردهای دستیابی به اهداف کلی ، سیاست ها و اقدامهای اساسی بخش

بازرگانی داخلی استان گیلان

اقدام های اساسی	سیاست ها	راهبردها	ردیف
تقویت روحیه ی خلاقیت و نوآوری در خانوارها	ارتقای جایگاه آموزش های بهره وری در موسسات آموزشی استان و تامین نیروی کار ماهر، سالم و با کیفیت		
شناسایی الگوهای برتر موسسات آموزشی با رویکرد ترویج، فرهنگ سازی و بهره وری			
شناسایی دروس، برگزاری رشته ها، دوره ها و کارگاه های آموزشی متناسب با ظرفیت های اقتصادی استان و پیگیری تحقق آن ها			
گسترش و بهبود آموزش های فنی و حرفه ای و ضمن کار در جهت افزایش مهارت های زندگی و نیروی کار			

ردیف	راهبردها	سیاست‌ها	اقدام‌های اساسی
۱	ارتقاء بهره‌وری عوامل تولید	تامین و تقویت زیرساخت‌ها و نهادهای مورد نیاز	برنامه ریزی نیروی انسانی به منظور انتقال تجربه شاغلان دارای تجربه کاری موفق
			استقرار سامانه‌های هوشمند پایش سلامت نیروی انسانی
			ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی و شفافیت در انتقال اطلاعات به آحاد جامعه و فعالان اقتصادی
			تهیه و اجرای سند توسعه بهره‌وری استان (با تاکید بر کانون‌های خانوار، بنگاه و دولت)
			تسهیل بازدیدهای کاری از بنگاه‌های موفق با لحاظ مشوق‌های لازم
			همکاری و دریافت کمک‌های فنی و مشاوره‌ای از صاحبان بهره‌وری
			ایجاد و گسترش مراکز مشاوره‌ای بهبود بهره‌وری
۱	به روز رسانی و بکارگیری دانش و ارتقای فناوری		بکارگیری فناوری‌های نوین در زنجیره تولید با بهره‌گیری از منابع مالی داخلی و خارجی
			انتقال و بومی‌سازی دانش از فعال به فعالیت در زمینه بهره‌وری با تاکید بر تجاری‌سازی ایده‌ها
			بازار محور نمودن محصولات تحقیقاتی و پژوهشی استان
۱	طراحی و اجرای سیاست‌های تشویقی در راستای بهبود بهره‌وری		طراحی و اجرای مکانیزم توزیع بخشی از عواید حاصل از بهبود بهره‌وری به شاغلان موثر
			اعمال مشوق‌های قانونی در خصوص بنگاه‌های اقتصادی بهره‌ور محور
۱	افزایش شفافیت و مطالبه‌گری عمومی		شناسایی و معرفی قوانین و مقررات مخمل فضای کسب و کار، توسط دستگاه‌های اجرایی ذیربط
			ایجاد پنجره واحد خدمات رسانی به سرمایه‌گذاران و فعالان کسب و کار
			پایش مداوم عملکرد دستگاه‌های اجرایی استان در زمینه بهبود فضای کسب و کار
			ارتقاء آگاهی مودیان مالیاتی از حقوق و تکالیف مالیاتی
			اطلاع رسانی به مردم از نحوه هزینه درآمدهای وصول شده
			اجرای صحیح قوانین و مقررات رسیدگی به شکایات و اعتراضات فعالان اقتصادی و سرمایه‌گذاران

اقدام‌های اساسی	سیاست‌ها	راهبردها	ردیف
انتشار مکتوب و الکترونیک قوانین و مقررات توسط دستگاه‌ها		بهبود محیط کسب و کار و تقویت رقابت پذیری	
اصلاح رویه‌های اخذ مجوز در سازمانها و نهادهای اجرایی			
مطالعه، ایجاد و توسعه خوشه‌های صنعتی			
نشان تجاری (برند)			
بستر سازی جهت ادغام بنگاه‌های کوچک و متوسط و شکل‌گیری بنگاه‌های بزرگ رقابت پذیر			
بستر سازی جهت شکل‌گیری شرکت‌های مادر تخصصی (هلدینگ)	تقویت و تکمیل زنجیره ارزش		
توسعه نهادهای مشاوره‌ای کسب و کار (کلینیک‌های کسب و کار)			
ایجاد و توسعه شرکت‌های مدیریت صادرات			
ایجاد بانک اطلاعاتی جامع بنگاه‌های اقتصادی			

سازمان برنامه‌ریزی و بودجه استان کیلان - غیر قابل استناد